

LtB: In hoeverre vindt jij dat HPH een breuk is – of misschien is dat geen breuk - met hetgeen dat je daarvoor maakte? Bij G Bart deden de wandpanelen veel meer denken aan het werk dat je daarvoor maakte, terwijl de grote sculpturen daar meer gemeen hebben met HPH.

KB: Ik denk dat die twee werkstijlen of de thematiek er van heel goed naast elkaar kunnen bestaan. Het heeft ook raakvlakken met elkaar. WtPoS was in die zin ook een testcase om te voelen of het werk samen gepresenteerd kan worden en hoe het op elkaar reageert.

HPH heeft een bepaalde inhoud en narratief dat ik niet zozeer met voorbedachte rade gestuurd heb. Daarmee bedoel ik dat er in het materiaal door de natuurlijke processen en weersinvloeden - en daarmee het gegeven 'tijd' - een heel vlotte vergankelijkheid in het werk ontstond. Dat werd kracht bijgezet door de haast utopisch propagandistische bouwboarden buiten de installatie. De aankondiging werd binnen een aantal meter teniet gedaan door de ruïne.

En toch is het ontstaan van het werk vrij intuïtief verlopen. De spanning in het werk overtuigde mij een onderzoek te starten bij CrossYart, waarbij ik wilde leren begrijpen hoe ik het maken vanuit de thematiek meer kan controleren. Algemene kennis opbouwen.

LtB: HPH was een heel dystopisch werk, een soort afscheid van het kapitalisme – of een kritiek daarop. Is je onderzoek daarop gebaseerd?

KB: Het werk gaat over tijdschalen, vergankelijkheid, dystopische visioenen en natuurlijke processen – dus ecologisch. Dat leem is grotendeels nat gebleven gedurende de weken van de tentoonstelling. Er ontstonden schimmeldraden en het zal vol met insecten en bosmuizen. Met die processen hield ik op voorhand geen rekening. Dystopieën interesseren me absoluut, met name ecologische. Die vergankelijkheid heeft ook schoonheid en is onderdeel van het leven.

LtB: Die groeiprocessen, hergebruik van materialen en circulaire economie, is dat ook iets dat je wilt onderzoeken?

KB: Ik wil wel aan de hand van materiaaltesten meer onderzoek doen naar natuurlijke materialen, en wat groeiprocessen bijvoorbeeld mycelium. Ik ben nu gestart met gietmaterialen als gips, leem, cement (wat niet een natuurlijk materiaal is) en kalk, wat ik vermeng met poeders, vezels, metalen, grind en zand. Ik wil mijzelf nu nog niet te veel restricties opleggen en daarom kies ik er bijvoorbeeld voor om met een materiaal als cement te testen. Dat is natuurlijk geen schoon en 'groen' materiaal maar ik ben van mening dat als er nog geen goed alternatief is voor een materiaal, je het materiaal niet hoeft uit te sluiten. Het doel van die testen is om een eigen legering te maken.

LtB: Bedoel je dan dat je eigen gemaakte materiaal je materiaal wordt in je praktijk? Zoals Yves Klein met zijn YK-blauw en Kevin Bauer met een KB-materiaal?

KB: Zoiets zou ik wel heel mooi vinden en dat is wel een beetje wat er in het onderzoek gaat zitten. Dat hoeft geen 'nieuw' materiaal te zijn maar wel een samenstelling die ik me eigen maak en implementeer. Elementen die gemijnd worden zijn vrijwel nooit puur, dat zijn vermengingen van aarde, gesteente en verschillende (chemische) elementen. Om tot het pure materiaal of element te komen gaan daar processen aan vooraf.

LtB: Vaak met veel milieuschade ten gevolg.

KB: Jazeker. In die testen probeer ik dan eigenlijk een omgekeerde weg te bewandelen, hopelijk zonder daardoor veroorzaakte milieuschade, door bijvoorbeeld koperpoeder te vermengen met gietmaterialen waardoor het weer een uitgeharde vorm aanneemt en reageert op het proces door oxidatie, met als gevolg verkleuring.

Ik zie voor me dat dat wezenlijk onderdeel uit gaat maken van mijn werk. Als je de Fragmentism serie in ogenschouw neemt: De panelen bezitten een zeer synthetisch karakter. Die materialiteit zou veel aardser kunnen worden.

LtB: Even terug naar het mijnen van materialen. Als je kijkt naar het werk van Otobong Nkanga over het mijnen en de gevolgen daarvan in Nigeria. Wil jij dat soort politiek beladen werk maken of wil je los van die klimaatdiscussie een eigen groeiend materiaal maken met een zo klein mogelijke voetafdruk?

KB: Ik vind dat de kijker zelf moet kunnen beslissen hoe diep hij/zij in een werk wil gaan. Daarmee bedoel ik dat een werk wel degelijk een politieke of maatschappelijk-kritische kern kan hebben maar dat hoeft het niet te ademen. Paul Devens bijvoorbeeld maakt absoluut politiek geëngageerd werk maar dat ligt niet altijd aan de oppervlakte in de fysieke uitkomst van het werk.

Dat is voor mij een streven, ik beoog geen activistisch werk of inhoud te bekleden met beeld.

HPH was in die zin ook een politiek werk maar dat ligt er niet dik bovenop.

De politiek kan bijvoorbeeld zitten in materiaalkeuzes want aan ieder materiaal zit een verhaal. Het is niet zo dat ik met mijn werk een zo klein mogelijke voetafdruk wil: dan zou ik niet meer kunnen doen wat ik wil.

LtB: Je vertrekpunt is wel een maatschappelijke problematiek, en wat ik bijvoorbeeld tegenkwam op je profiel van are.na gaat dat ver: haast sciencefiction-achtige planetaire mijning maar ook het aftoppen van bergen, het smelten van grote gletsjers. Zie jij dat dan als basis of vertrekpunt voor je onderzoek? En hoe stap je daar dan verder in?

KB: Waar ik are.na momenteel voor gebruik is het verzamelen van mijn prikkelingen. De bewerkelijkheid van de aarde en de afhankelijkheid die we hebben van het mijnen en vervolgens het mijnen van de gevolgen van het mijnen – een vicieuze cirkel. Daar hoort qua beeld zo'n mountaintop-removal bij maar we gaan uiteindelijk ook passerende kometen ontdoen van hun kostbare mineralen. Ik weet niet precies hoe dat in mijn werk tot uiting komt, mijn doel is om met deze algemene kennis mijn onderbewuste te voeden en ik vertrouw er op dat dat onderbewuste de intuïtie gaat sturen.

LtB: Hoe ben je je onderzoek bij CY begonnen?

KB: Op mijn aansturen splitsten we het CY traject op in twee fasen. De oriëntatiefase in maart en de studiefase in mei t/m juli. Dit was in mijn ogen een oplossing voor het moeilijk kunnen ontwikkelen van een gerichte onderzoeksvraag.

Het begon met veel lezen en aantekeningen maken. Toen ik startte in maart had ik bijvoorbeeld een hele stapel boeken, waarvan ik er nu pas anderhalf heb gelezen. Het bestuderen van een boek is anders dan lezen. Daarnaast nam ik een abonnement (naast mijn lidmaatschap bij de Correspondent) op de Groene Amsterdammer, NRC en luisterde ik veel podcasts. Eigenlijk pakte ik alles op wat maar een beetje smaakte naar klimaatverandering. Door het artikel van Jaap Tielbeke (Groene Amsterdammer en auteur 'Een beter milieu begint niet bij jezelf'), Grenzen aan de groei over de club van Rome, realiseerde ik me dat de eerste rapporten over klimaatverandering dateren uit 1972 en dat we politiek al vijftig jaar om de olifant in de kamer heen aan het manoeuvreren zijn. Dat artikel bevatte heel veel handvatten om de eerste fase mee aan de slag te gaan.

Vervolgens stuitte ik op een artikel dat ging over lithium-winning. Het ging over een Unesco gebied in Tsjechië waar enorm veel lithium in de grond zit. Omdat ikzelf veel in Tsjechië kom voelde ik me daar verbonden mee, ik heb een beeld van het gebied en ik weet ook wat de ecologische gevolgen zijn van mijnbouw. Lithium is een 'Critical Raw Material'. Deze materialen worden gedefinieerd als grondstoffen waarvoor met de huidige technologie geen haalbare vervangingsproducten bestaan, die de meeste verbruikende landen moeten invoeren en waarvan het aanbod door één of enkele producenten wordt gedomineerd.

Ik heb de lijst van kritieke ruwe materialen opgezocht en ik ben nu aan het onderzoeken of ze nog meer overeenkomsten/verbanden hebben en of ik met deze eigenschappen mijn materiaalonderzoek beïnvloeden of sturen. Misschien kan ik ze sculpturaal inzetten.

LtB: Ga je je intuïtieve gevoel die je bij die materialen hebt dan vertalen in beeldend werk? Het goeie aan de Fragmentism werken is dat je door een heel klein element toe te voegen, het een heel dynamische voorstelling wordt.

KB: De Fragmentism werken gaan over traditionele onderwerpen als esthetiek en compositie maar ook functie-disfunctie, nutteloosheid, oneindigheid. Ze lijken te kunnen vouwen, schakelen. Elementen op het paneel verwijzen naar elkaar en zouden fysiek elkaars voor- en achterkant kunnen zijn.

Ik zou kunnen onderzoeken of opvallende eigenschappen van elementen – bijvoorbeeld Gallium, dat smelt bij 30 graden Celsius – vertrekpunten kunnen zijn voor werk vergelijkbaar met de Fragmentism serie. Dat heeft nog wel heel specifiek onderzoek nodig.

LtB: Even terug naar Jaap Tielbeke. Je geeft aan dat hij schrijft dat de klimaatcrisis politiek is en dat je als individuele burger geen potten kunt breken voor een beter milieu. Pleit dat je dan ook vrij in de zin dat je er zelf niets aan hoeft toe te voegen?

KB: Er zijn mensen die rondlopen met een schuldgevoel, een soort klimaatdepressie. En dat gevoel herken ik wel. Ik verdiep me nu een aantal jaren in de materie en heb daardoor ook een aantal persoonlijke veranderingen aangebracht in mijn manier en opvatting van leven.

Maar ik ben er nu wel relaxter in. Ik aanvaard het feit dat ik in de zesde uitstervingsgolf leef, het antropoceen is er, we zijn onderdeel van het volledig ecologische systeem dat we Aarde noemen. Het is een enorm interessant om in te leven en die gedachte omarm ik.

LtB: Hoe kom je dan nu bij mijnbouw uit, dat delven van grondstoffen en waarom intrigeert je dat?

KB: Het mijnen is inherent verbonden aan klimaatverandering. Het is voor mij minder abstract omdat het een hele duidelijke beeldtaal heeft. Het gaat over materiaal. De werktuigen, in principe gemaakt voor destructie maar noem het even winning, hebben een pragmatische vormgeving en met de open constructies hebben ze iets van brutalistische architectuur.

Ik voel me tot dat Brutalisme aangetrokken: de hoopvolle utopische tijd in communistische landen was relatief kortstondig. We kennen het ontstaan van de grote betonnen structuren, monumenten en gebouwen maar ook het verval er van: betonrot, politieke instorting, de ramp van Tsjernobyl.

LtB: De mislukking van utopische projecten. Dat ideaal is er nog steeds zichtbaar en het gedachtegoed was niet persé slecht. Ten tijde van de tsaar was het grootste deel van de bevolking ongeletterd. Er zijn enorme inhaalslagen gemaakt om het volk te alfabetiseren. En zonder consumentisme. De ideologie die eronder was goed maar het is jammer dat het verworden is tot een totalitair systeem. Waarom ik dit zeg is omdat ik benieuwd ben of jij zowel het één als het ander wil aangeven. Wil jij je begeven in dat grijze gebied tussen ideologie/utopie en de verwording er van? Tussen ideaal en praktijk?

Dat zit in HPH eigenlijk al wel. De utopische aankondiging en het verval in de installatie. Utopie verwordt tot illusie. Maar het is inderdaad wel een gebied wat enorm tot de verbeelding spreekt. Omdat het geschiedkundig aan te wijzen is, er is zoveel dat op een top-down wijze gecoördineerd wordt waarbij de faalkans enorm is. Dat zit ook in de kern van ons zijn: een stoïcijnse opportunisme met een enorme blinde vlek. Ideaal en praktijk bevindt zich op een variabele tijdschaal.

Ik beoog een combinatie van feitenlijkheden, fictie en filosofie.

Momenteel lees ik Timothy Morton, een ecologisch denker die schrijft vanuit object georiënteerde ontologie. Objectgeoriënteerde ontologie (OOO), een filosofie die is ontwikkeld door de Amerikaanse filosoof Graham Harman en gebaseerd is op een kritische lezing van het werk van Immanuel Kant en Martin Heidegger. Deze filosofie verwerpt het antropocentrisme, de denkwijze die de mens boven de natuur stelt, en beschouwt de ervaring van menselijke en niet-menselijke wezens als gelijkwaardig.

Daarnaast lees ik nu een boek van de wetenschapper James Lovelock – het Novaceen. Dat volgt dus op het Antropoceen. Hij is geboren in 1919 en heeft de wereld enorm zien veranderen. Hij heeft het begrip Gaia geïntroduceerd en beschrijft het antropoceen als een gevolg van evolutie van de succesvolste diersoort.

LtB: Ben je bekend met Bruno Latour? Er zit ook wel iets van leven in jouw objecten, in HPH ontstond een heel nieuw leven. Wat Yvonne Dröge Wendel mij eens uitlegde was dat kunststudenten zich niet realiseren in hoe ze bepaald worden in de keuze van materiaal en bijvoorbeeld grootte van het werk door een ruimte om je heen. Gegevens als de omvang van een deur waar het werk doorheen moet en wat is het effect van het feit dat wij altijd zittend tekenen of schrijven? Als je die gegevens weghaalt, wat gebeurt er dan?

Ik vind dat jouw werk daar veel raakvlakken mee heeft. Omdat het steeds in een andere configuratie plaatsvindt. De Fragmentism werken bieden oneindige mogelijkheden. Daardoor hebben ze dat levende, het object. Het lijkt alsof ze zich voegen naar de kijker.

Heb jij het idee dat je met de theorie van OOO wil gaan werken? Het materiaal dat gemijnd wordt is nog enkel het materiaal, daar moet nog wat mee gebeuren voordat het een object is.

KB: De dagdagelijkse elementen, die op een eigenaardige manier in het werk voor komen door ze bijvoorbeeld te vervormen, te ontdoen van hun functie of de schaal verander, kennen we eigenlijk maar op één manier, namelijk dat waar ze voor bedoeld zijn. Als je speelt met dat gegeven en de context gaat het ineens over andere zaken zoals de vorm of de niet-functie die het heeft.

Dat onderzoek is een belangrijk onderdeel van mijn praktijk, daar ben ik me bewust van. Die werk ik uit in de Fragmentism werken – de titel van de serie verklaart zich.

LtB: Even terug naar het onderzoek. Wat was je onderzoeksvraag? Is het de bedoeling dat je aan het eind van het traject met een gerichte onderzoeksvraag komt?

KB: Nee dat niet. De onderzoeksvraag aan de start van de CY periode was: Kan ik een vertaalslag maken in mijn werk door de thematiek te verschuiven en persoonlijke maatschappelijk- en ecologisch-inhoudelijke vraagstukken aan het licht te brengen?

En hoe maak ik ruimte voor een werkritme met een doorlopend inhoudelijk onderzoek aan mijn praktijk?

Die is later aangepast naar: Hoe verleg ik de inhoudelijke thematiek in mijn werk aan de hand van persoonlijke vraagstukken rondom klimaatverandering? Met deelvragen:

Hoe kom ik tot een narratief, waarin ik niet zozeer wetenschappelijke feitelijkheden verkondig en bovendien rekening houd met hypocrisie?

- Hoe breng ik inhoud tot beeld?
- Hoe behoud ik daarbij mijn beeldtaal terwijl ze een inhoudelijke verandering ondergaat?
- Hoe verbind ik een constant studerende houding aan mijn praktijk?

Eigenlijk is de vraagstelling gaandeweg veranderd in een doelstelling.

Toch kan ik de vragen al wel beantwoorden. Daarnaast is het onderzoek zich ook naar binnen gaan keren. Meer over de kern en de schil van mijn praktijk. Dat is een cruciaal onderdeel geweest van de afgelopen maanden want door die kern duidelijk zichtbaar te hebben kun je overzichtelijker en gericht onderzoek doen; je weet wat aansluiting heeft en wat niet.

Het moeilijkste aan de studie vind ik om de focus en de structuur te behouden. Want in iedere tekst staan verwijzingen naar andere informatie, die vervolgens weer doorverwijzen naar iets anders.

LtB: Tot nu toe hoor ik nog niet echt een scherpe onderzoeksvraag. En misschien komt dat dan daardoor. Je beschrijft een onderwerp waar je mee bezig bent, maar dat onderwerp is enorm groot.

Ik denk dat je je moet toespitsen op een onderwerp. Je moet onthouden dat dit niet het definitieve onderzoek hoeft te worden. De onderzoeksvraag maakt één klein draadje los voor je, daarop ga je verder.

KB: Ja eigenlijk kun je stellen dat de oriëntatiefase nog altijd niet afgesloten is. En dat ik met de informatie die ik nu heb een onderzoeksvraag kan opstellen. Ik vind het erg lastig, je moet diep in de materie zitten om er een heel duidelijke vraag uit te destilleren.

LtB: Ja je moet eigenlijk alles kennen wat erover bestaat. Dat creëert een overzicht en daaruit creëer je je vraagstelling. Maar jij bent geen wetenschapper, je bent een kunstenaar. Daarom hoeft je dat hele wetenschappelijke veld niet te kennen. Als je kijkt naar die kritieke elementen. Wat zijn dan de elementen waarmee jij het meeste hebt? Zijn die er?

KB: Er is niet één materiaal dat eruit springt voor mij. Wat ik boeiend vind ik de wisseling van die materialen door technologische ontwikkeling. Iedere drie jaar wordt de lijst herzien en komen er nieuwe bij maar soms vallen er ook materialen af. Het is een fluctuerende groep. Ik zou meer de processen willen begrijpen en omkeren en daar een materiaal in vinden.

LtB: Bij zo'n groot onderzoek moet je eigenlijk naar je aanknopingspunten zoeken. Jouw aanknopingspunten zijn vergankelijkheid, falende ideologieën, en toekomst. Dat zijn hele basale elementen. Je gaat terug naar waar je ooit door begeistert raakte, als kind of jong volwassene. Waardoor raakte jij enthousiast en daar leg je dit naast. Los van alle wetenschappelijke feiten ga je terug naar de basis: wat zijn de drie of vier elementen die belangrijk voor je zijn? Vanuit je kern kijk je naar je onderzoek en zoek je je aanknopingspunt.

HPH had die combinatie van materiaal, vergankelijkheid, werkelijkheid/ideaal. En de grote werken in *Without the Promise of Success* ook. De ambivalentie van nutteloosheid versus tot in perfectie uitgewerkt. Het is ontzettend interessant om met deze lijst te onderzoeken waarmee je het meest sympathiseert. In de 15^e en 16^e eeuw waren er alchemistische sympathieën. Met welke stoffen heb jij een sympathie? Je bent geen wetenschapper maar een subjectieve kunstenaar. Dus daar kan je mee aan de slag. Waar ligt je sympathie?

Dat kun je combineren met je beeldarchief, bijvoorbeeld het visuele van mijnbouw – wat begonnen is als een ideaal: we willen mensen welvaart brengen en warmte, dat ontaard in een verschrikking.

Ik herken de veelvoud van het 'mogelijke'. Dat je je ingraaft in informatie en in het wilde weg gaat lezen. Op een gegeven moment vraag je jezelf: wat is eigenlijk mijn invalshoek? Wat wil ik opschrijven of maken?

De conclusie is wat je nu zelf gaat doen met de kennis die je hebt vergaard. Je bent nu in de inventarisatiefase. Je weet heel goed wat je interessant vindt. Stop met verder onderzoek doen. Ga nadenken, los van wat je hebt opgeschreven, wat vond ik het interessantst de afgelopen periode. Wat geeft een handvat om de volgende stap te zetten?

Je moet de zekerheid ontwikkelen om je kennis los te laten en het te ontwikkelen, er bovenuit stijgen. De beelden heb je in je hoofd. Jezelf verbieden door te lezen. Het is verleidelijk om door te gaan en jezelf te overtuigen dat dat het onderzoek is. Je zit in de laatste fase en het is fijn voor jezelf als je wat eigen gedachten formuleert.